

Kadar iz filma Ivana Martinca »Grad u sivom«

»ZAŠTO SE BORIMO« (2)

PISMO IVANU MARTINCU

Jednoć
kad ne budem više morao biti ovdje
gdje moram biti
bit ću maslinar u Manchi
ili Andaluziji

Nije da maslina nema u Dalmaciji
ali u Dalmaciji ni za maslinare dobro
nije
pa kako će za me biti

T. P. MAROVIĆ

Ne, ovo pismo ne pišem uz žarulju koja ne svijetli niti razmišljanja kako podgrijati jutarnju kavu. Rano je zagrebačko jutro, vijesti su upravo završile riječima da je označena uzbuna u Županji, zatim je pjesma nadglasala misao. Razmišljate o nepravdi Zagreba, o pismima koja ste slali, a dobio ih je Nitko. Ja razmišljam o nepravdama i Zagreba i Splita, ali i o ljepoti jednoga i drugog grada. I nema razlike, osim u nama, jer je nad cijelom Hrvatskom razapeta mreža patnje i križ koji su nam drugi namijenili. Pišete o struji koja teče venama Zagreba (ne direktno, ali to se osjeća), a ja, misleći na Dalmaciju koju volim, mislim o onima koji su nam oduzeli strujni krivotok u Hrvatskoj, o općoj uzbuni u Županji, kojoj nitko od nas nije kriv, a pitam se u ovo nedjeljno jutro kako se osjećaju.

Napominjete kako naš zajednički prijatelj **Tonči Petrasov Marović** nije dobio ni »Nazor«, ni »Gorana«, kroz njegovu patnju prelamate opću sliku Zagreba u Splitu. A ja razmišljam o nepravdama nanesenim Maroviću u Splitu, jasno i u Zagrebu. O nagradi »Slobodne« koju je dobio kada je smrt bila već u vratima, ne pred vratima. Godinama žiri nije ni čitao njegove knjige, u modi su bili pjesnici s kninskih večeri poezije. Bilo je vrijeme kada je osim svojih radijskih mučenja i spominjanja u Komitetu bio samo ismišljanje u »Pometu«. Jasno, uvijek bi se našao neki dobar duh u »Slobodnoj« koji bi ga propustio kroz pukotine. Vjerujem da njemu, velikom i dostojanstvenom, znajući tko je i što je, ne bi bilo ništa bolje u Zagrebu. Zar oni koji su poslije svoja neimena zaklanjali

Razmišljate o nepravdi Zagreba, o pismima koja ste slali na tamošnje adrese, a dobio ih je Nitko. Ja razmišljam o nepravdama i Zagreba i Splita jer isti nam je križ nametnut, a što bi tek rekli Zadranima, Šibenčani, Dubrovčani, Vukovarci... — piše
ĐURĐICA IVANIŠEVIĆ

njegovom poezijom nisu često prepričavali anegdotu: Kada mu je odbijena jedna od knjiga, rekao je danas bezimenim urednicima: »Znate li tko sam ja?« Smijali su se na to.

Ali on je znao tko je i znao je svoju cijenu. Zar o zagrebačkoj »kulturnoj« klimi ne govori dovoljno Šoljanov pogreb? Tonči je živio i patio Split, Dalmaciju, ali je volio Zagreb i znao da tu svetu poveznicu treba čuvati. Zagreb je volio kroz Mirka, Tonka, svoje prijatelje, kroz Zrinjevac, Mirogoj, duhove onih kojih više nema... »Hvala slatkome kaj ča zvoni u čaju«, pisao je. A sitni igrači nagrada ostali su sitni i što njegova sjena biva veća sve su manji.

vane, dok Vam ovo pišem, mislim na djevojku iz Vukovara koja se prije dva dana ubila u Zagrebu, okrivila je Zagreb koji je nije primio raširenih ruku. Ima u tome našem zaboravu Vukovara i ostalih gradova užasa, ali mi smo već zaboravili korijene užasa i to da bi ona bila jednako nesretna i u Splitu kao i u Zagrebu. Oni koji su je istjerali iz kuće imaju na nišanu Zagreb kao i Split. I vjerujem da imamo slične želje. Vaša je da vjerojatno češće dođete u Zagreb, moja u Split (a što je s onima koji su nam oduzeli dio zraka pa putujemo duže, a tračnice, a klin zvan Knin?), takvih znam na tisuće s jedne i s druge strane i ne znam tko je ravnodušan na »mrtvu« struju u Splitu, osim onih koji su toliko zaljubljeni u svoj

luster da sami sebi svijetle. Svi mi koji osjećamo i mislimo znamo što se dogodilo, svi smo na odrađivanju kazne. U većem je gradu samo kontrapunkt veći. I svaki od hrvatskih gradova nosi svoju vreću nesreće. Ne mogu Vam reći koliko je postidljivo gledati splitske festivale, sramotno loše, a Splitsko ljeto nije prenošeno. Splitska vlast se nije bunila na to, Zagreb nije prenosio. Tko je onda kriv?

Predugo je trajala letargija da bi se prepoznale prave vrijednosti. A kada se govori o razinama, o sirotinjstvu, sve mi se čini previše sličnim. I kada umorno i znojno smrdje zagrebački tramvaji (oni isti koje je opisivao Tin), sjećam se splitskih autobusa u koje je sa znojem dopirao miris maestra. Istina je da je jedan dio Splićana i Zagrepčana sve pretvorio u festivale i karnevale: ginu često bezimena, a drugi ubiru profit na najsvetijim smrtnima; ali želim vjerovati i vjerujem da to nije pravilo. Jer isti je križ nametnut Zagrebu i Splitu, a što bi tek rekli Zadranima, Šibenčani, Dubrovčani, Vukovarčani? Mi živimo u srećom donekle pošteđenim gradovima.

još nešto: **Vesna Parun** živi u Zagrebu, nije član DHK ni redovni član HAZU. A ona je nacionalno blago Hrvatske. Navodno je razlog u njezinoj neprilagođenosti. Kao da se poezija i pjesnici mjere prilagođenošću! Splet je okolnosti ipak u njezinom nečlanstvu, ali zar nije vrijeme da se tu našu kraljicu poezije zamoli ponovno za članstvo? A što je sa dr. **Viktorom Žmegačem**, jednim od najistaknutijih imena Filozofskog fakulteta? Ni on nije član HAZU. Sav je grijeh biti »suprotiva«, riječ koju je Tonči lijepo utkivao u svoju poeziju baštineći je od Marulića. S jedne strane rat koji je nametnut, s druge — male, sitne igre, mentalitet stada, koji je naslijeđen. Ako nisi u stadu — ne postojiš. A oni koji su nam isklimali križ raduju se što je Hrvatska tijesna za Vesnu, što je bila tijesna za Tonča, za Šoljana. I grijeh je govoriti o gradovima, sve je u »određenim« ljudima. Realnost drže u rukama krojači granica i često krojači duha preostali od jučer. Kada razmišljam o brojnim žirijima i lovorikama koje se preko njih dobivaju, često mislim na put svilenih bube — na klizanje, ne na ljepotu svile. A biti »suprotiva« trebalo bi upravo značiti bogatstvo, oslobođenje od uniformiranosti, uvažavanje drugačijih, samo se tako može izreći stih »Hvala slatkome kaj ča zvoni u čaju«. Za Tonča govori djelo, kao i za mnoge druge, za ostale govore nagrade »Goran« i »Nazor«, iako se ne smije biti nepravedan: nekima od laureata zaista treba čestitati, zaslužili su te nagrade. Ali vrijeme traži nova imena u nagradama i nova imena u žirijima, i nove ljude, uz prave vrijednosti onih koji su se tiho utkivali i u kaj, i u ča i u što.

RETRO

OPET O KUNI

»Dugo sam se zavaravao da Hrvatska moje savjete treba, ali njoj su za sada dovoljni njezini 'paunovi'«
— razočarano kaže
IVAN MARTINAC

*U katedralu, kad su teške noći,
Na Banov grob zna neka žena doći
S teškim križem cijele jedne nacije.*
A.G. MATOŠ

Onomad sam na HTV-u gledao (i slušao) »razgovor« u Županijskom domu Sabora o kuni. Najprije su **Mate Meštrović**, **Ivan Aralica** i još neki lijepo obrazložili da nema logična razloga za usvajanje kune. Tada je krenuo žestoki protuudar. Ljudi su se pod bujicom riječi dvojice bjelogrih (Hrvaja **Šošića** i **Vinko Nikolića**) morali opravdavati. A protuudar nije popuštao. Šteta što se ta golema energija ne koristi u srednjoj Bosni. Akademik **Stjepan Babić** obmanjivao je skraćenicama HRD i HRK. Neki su izlazili iz svojih klupa, rekli ime, prezime i dodali: »Ja sam za kunu!«. Na primjer: »Zovem se Matko Medo. Ja sam za kunu!«. Jedan je čak uzviknuo: »I da znate, kuna nije glodavac, kuna je zvijer!« (kao da je to nešto bolje).

Što da se radi? Ne ćutim se ni ustaški ni partizanski, »navijam« za TOLAR i BANICU. Skraćenica bi bila HRT, a hrt je plemenita pasmina. Imali bismo priključak i na Europu i na hrvatsku tradiciju. Tisuću tolara! Kako to dostojanstveno zvuči. Bi li pomoglo da sam Saboru zaprijeti samoubojstvom u slučaju izglasavanja kune? Čini se da ne bi. Mogao bi pomoći jedino predsjednik Tudman ili referendum građana Hrvatske. Međutim, Tudman šuti, a referendum je skup. Takva je hrvatska sudbina.

DAN POSLIJE

Prijatelji su mi objasnili da se nema što razumjeti u funkcioniranju Županijskoga doma jer je to »tijelo« zapravo bez ikakvih funkcija. Ni o čemu ne odlučuje, a onaj drugi (tj. prvi) Zastupnički dom izabrao je KUNU i LIPU, sitnu, krvoločnu životinju i veliko stablo na hrvatski papirnati i kovani novac. Tako je to. Dugo sam se zavaravao da Hrvatska moje savjete treba, ali njoj su za sada dovoljni njezini »paunovi«.

*U Splitu, na Sv. Ignacija Lojolskoga, 31.
7. 1993.*